

kori történetének forrásait fogja összeállítani ez a kiadvány, melyet CSÁNKI Dezső kezdeményezett, még 1912-ben megindított s melynek szerkesztését irányítja. Minthogy Budapest történetére vonatkozó okleveleket a legkülönbözőbb oklevélgyűjteményekből kell egybeállítani, a sajtóra előkészítés munkálatai igen nagy apparátust igényelnek. A másolási munkálatokat egész tudósgárda végzi, melynek sikerült már kb. 2000 darabot sajtó alá előkészíteni. A másolt anyag nemcsak Budapest történetének szempontjából, de általános, főleg gazdaság, társadalom és jogtörténeti tekintetben is rendkívül érdekes és változatos. Legnagyobb részét a XV. századból való, egyre fogy a XIV. és XIII. században míg a XII. századot 1 darab képviseli. Tartalmilag ez az anyag több csoportra osztható. Egy részük Budapest helyrajzára tartalmaz értékes adatokat, egy másik csoport a lakosságra vonatkozó mindenféle kérdésekre, egy nagy csoport Budapest önkormányzatának és közigazgatásának történetére. Felvilágosítást nyerünk egy további részből a Budapesten lakott egyházi- és világi országos méltóságok, szintűgy a Budán székelő királyok udvari életéről. Budapest jogtörténete körül is csoportosul az oklevelek nem jelentéktelen száma. Gazdasági életére és pénzügyeire, iparára, kereskedelmére vagy pedig egyházai életére és általán a művelődéstörténet kérdéseire is bő és értékes adatokkal találkozunk.

Ez a nagyszabású oklevélkiadvány valóban nagy hálára fogja kötelezni a magyar történettudomány művelőit a tudós szerkesztő iránt. Meg fogja könnyíteni a kutató munkáját és példájával buzdítólag fog hatni a további munkához. Óhajtjuk, hogy a nagynevű szerkesztőhöz méltó publikáció minél előbb napvilágot lásson!

BARTONIEK EMMA.

György Lajos. *A romániai magyar időszaki sajtó öt esztendeje. 1919—1923.* (Tanulmányok és értekezések az erdélyi magyar bölcsélet-, irodalom-, nyelv- és történettudományok köréből. I. köt. 2. sz.) Kolozsvár, 1924. Erdélyi Irodalmi Szemle kiad. Minerva-nyomda 8-r. 21 l. Ára 20 lei.

Ez a nagy gonddal, sok utánjárással és fáradsággal készült bibliografiai összeállítás beszédes dokumentuma a rumén impérium alá került magyarság kulturális színvonalának s a nyelvéhez, nemzeti műveltségéhez való szívós ragaszkodásának. GYÖRGY Lajos az elszakítottság első lusztrumából nem kevesebb, mint 330 magyar nyelvű hirlapot, hetilapot és folyóiratot sorol fel. Sajnos ezek közül 1922 végéig 104 megszűnt s így az ötödik évben már csak 226 időszaki sajtótermék szolgált a

magyarul beszélők lelki szükségletét s azóta is bizonyára nem egy vállalkozás szintén beadta kulcsot, hogy helyet adjon újabb meg újabb próbálkozásoknak. Az időszaki sajtó életében konstatalható ez a fluktuáció ugyan a háborút megelőző békés esztendőknél is egyik állandó jelensége volt, hiszen a műfaj efemer jellegével együtt jár, hogy a napi igényeknek meg az egyéni próbálkozásoknak megfelelően újabb meg újabb alapítások szorítsák ki a régieket. A változások túlnyomó hányadát azonban mindig a legújabb alapítások tették, míg a régi, kipróbált vállalatok évtizedekig voltak képesek tartani magukat. Hogy az utolsó öt esztendő alatt keletkezett periodikák közül melyik fog évtizedekre szóló pályát megfutni, az természetesen a jövő titka. De az tény és szomorú valóság, hogy a felölelt időszakban a normális időket meghaladó számban szüntek meg a hosszabb multra visszatekinthető hírlapok és folyóiratok. Így megszűnt az Arad és Vidéke (42. évf.), a Kolozsvári Hírlap (20. évf.), a nagyváradai Szabadság (48. évf.) és Tiszántúl (25. évf.) a politikai napi, a Csikvármegye (16. évf.), a Népakarat (12. évf.) és a Zilahi Hírlap (16. évf.) a politikai heti, a Család és Iskola (45. évf.) a pedagógiai s az Alkoholizmus Ellen (13. évf.) a szaklapok sorából. A kimutatásban egyáltalán nem szerepelnek a Dél-magyarországi Közlöny (megindult 1872-ben), a Beszterce (1894.), a Gyulafehérvári Hírlap (1883.), a szatmári Heti Szemle (1892.), a nagyenyedi Közérdek (1882.), a gyulafehérvári Közművelődés (1876.), a Szászváros (1897.), a Székely Ellenzék (1898.) s a nagyváradai Népközlöny (1884.), melyek megannyi kipróbált szócsövei voltak a nemzeti kultúrának. Ezeket, úgy látszik, az összeomlás forogtaga rántotta magával, valamint számos újabb keletű lapot is: hiszen a 330 lap közül csupán 87 alapítása nyúlik vissza a megszállást megelőző időkre.

A bibliográfiában felsorolt időszaki sajtótermékek közül politikai napilap 31 (ebből 1922 végéig megszűnt 13), hetilap 77 (megsz. 24), folyóirat 1, vegyes tartalmú képes lap 14 (megsz. 4), humoros lap 12 (megsz. 3), ifjúsági lap 9 (megsz. 4), riportlap 19 (megsz. 9), irodalmi és kritikai lap 15 (megsz. 11), színházi és filmlap 20 (megsz. 7), zene- és éneklap 5, vallás- és nevelésügyi lap 35 (megsz. 7) igazságügyi és közigazgatási lap 5, szaklap 70 (megsz. 18), egyéb lap 17 (megsz. 4). A legnagyobb volt a csökkenés az irodalmi és kritikai lapok terén, több mint 75⁰/₀. Ezt követi a napilapok 42, a politikai hetilapok 31 és a vegyes tartalmú lapok 29⁰/₀-os csökkenése.

A 330 lap megjelenési helye 36 város közt oszlik meg s ezek

kettő kivételével valamennyien a régi magyarországi területre esnek. Vezetnek Kolozsvár (113), Temesvár (42), Nagyvárad (36), Arad (25), Marosvásárhely (20) és Szatmár (13) városok, ahol együttesen 249 lap, vagyis az egész termelés jó 75%-a jelent meg.

Az új lapok között minket elsősorban az Erdélyi Corvina: a Könyv- és Papirkereskedők Szaklapja (Nagyvárad), az Erdélyi Grafika: Nyomdászati Szaklap (Kolozsvár), a Grafikai Ipar (U. o.), a Graphic-Union (U. o.) és Könyvkötők Lapja (U. o.) érdekelnék.

GYÖRGY Lajos összeállítását fölöttébb megnehezítette az a körülmény, hogy a kötelempéldányok beszolgáltatását szabályozó új törvény csupán 1923 jan. 1-vel lépett életbe. Addig «a Romániához kapcsolt részekben is a régi rendszert miniszteri rendelet igyekezett fenntartani», de mint a sorok közül kiviláglik, nem minden zökkenő nélkül. Miként intézkedik ez az új törvény, az GYÖRGY dolgozatából nem tűnik ki, ami nagy kár, mert szerettük volna tudni, hogy ha a könyvtárközi érintkezés újra megindul, a megszállt terület melyik intézetéhez fordulhatunk a siker legnagyobb reményével.

A tanulságos összeállítással szerző nagy hála kötelezte a magyar irodalom minden barátját és kutatóját. Áttekinthető csoportosításban megbízható kalauzt nyújt mindenkinek, akit az utolsó öt esztendő folyamán rumén fennhatóság alatt megnyilvánult magyar irodalmi élet érdekel.

GULYÁS PÁL.

Hevesy, André de. *La Bibliothèque du Roi Matthias Corvin.* Paris, 1923. Société française de reproductions de manuscrits à peintures. 2-r. 102 l. LII. melléklet.

A párisi Société française de reproductions de manuscrits à peintures remek kiadványai sorozatában újabb, fényes kiállítású kötet jelent meg, még pedig olyan tárgyról, mely minket, magyarokat különösen érdekel: MÁTYÁS király könyvtáráról.

A pompás mű az első nagy, gazdag illusztrációs anyaggal felszerelt kiadvány, mely MÁTYÁS király könyvtáráról megjelenik s ezért különös figyelmet érdemel. 52 táblán a 25 legszebb kézirat lapjait és kötéseit mutatja be s így bő fogalmat ad az érdeklődőknek a Corvina hajdani pazar szépségéről.

A kíséző szöveg az írónak — ki e témával már 13 év óta többször foglalkozott — nagy jártasságáról és olvasottságáról tanuskodik. Mondanivalóját világos és tiszta tagolásban, élvezetes formában adja